

Deliberationes tudományos folyóirat

14. évfolyam 2. szám 2021/2, 64-76. oldal

Kézirat beérkezése: 2022.06.02.

Kézirat befogadása: 2022.06.23.

[10.54230/Delib.2021.2.64](https://doi.org/10.54230/Delib.2021.2.64)

Deliberationes Scientific Journal

Vol.14; Ed.No. 2/2021, pages: 64-76

Paper submitted: 2th June 2022

Paper accepted: 23th June 2022

[10.54230/Delib.2021.2.64](https://doi.org/10.54230/Delib.2021.2.64)

ÚTKERESÉSEK – ÓVODAI ISKOLAI SZOCIÁLIS SEGÍTÉS FEJLŐDÉSE HAZÁNKBAN

Homoki Andrea

Gál Ferenc Egyetem Egészség-és Szociális Tudományi Kar

Absztrakt

A tanulmány a Magyarországon 2018-ban a köznevelésben bevezetett speciális szociális szolgáltatás jellemzőit, a bevezetést követő segítői dilemmákat és nehézségeket és a pandémia ellenére kimutatható fejlődési lehetőségek tényezőit írja le.

A longitudinális kutatás 2018-2021. években a szolgáltatás által érintett szakemberek és társszakmák képviselőinek bevonásával Magyarország nagyrégióiban kvalitatív módszerekkel zajlott.

Eredményeink szerint a kezdeti nehézségek ellenére kimutatható a speciális gyermekjóléti szolgáltatás fejlődése, az elérhetőségének kiszélesedése, az alkalmazott módszerek és szakmai készségek bővülése, a befogadás és együttműködés szintjének növekedése.

Kulcsszavak: speciális szociális szolgáltatás, óvodai és iskolai szociális segítő, alkalmazott módszerek

GROPINGS – THE INCREASING OF THE KINDERGARTEN AND SCHOOL SOCIAL SUPPORTING

Andrea Homoki

Faculty of Health and Social Sciences, Gál Ferenc University

Abstract

The study introduces the features (dilemmas and difficulties) of a new special social service (the kindergarten and school social supporting) after the beginning (2018) and during the COVID-19 too. (2019-2021.).

It's about the results of the longitudinal research (2018-2021.) that was carried out with qualitative methods on part of the professionals and associates from the child well-being system in various regions of Hungary.

According to results the development of the special child welfare service was showed despite of the initial difficulties especially in the field of the cooperation among the professionals, the inclusion and the expansion of the applied methods.

Keywords: special social service, the kindergarten and school social helper, methods

BEVEZETÉS

A tanulmányban az iskolai gyermekvédelem tárgyköréhez kapcsolható régi/új szolgáltatást nyújtó szakemberek útkereséséről írunk. Hazánkban a normatív alapon 2018 szeptemberétől óvodai iskolai szociális segítség megnevezéssel bevezetett iskolai szociális munka nem újkeletű szakterülete a szociális munkának.

Az 1997. évi XXXI. számú „A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló” törvény végrehajtási rendeletében¹ és a 2018 augusztusi deklarációban meghatározott szakmai policy-k, a szolgáltatás kiterjesztése a köznevelési intézményrendszer minden szintjére számos új kihívás elé állította az összes érintett társadalmi szereplőt: a szociális munkát, szociális segítséget végző szakembereken túl a pedagógustársadalom tagjait éppúgy, ahogyan a legfőbb érintetteket, a kisgyermeket és az iskolás korcsoporthoz tartozó tanulókat, diákokat és szüleiket, gondozóikat is.

A Gál Ferenc Egyetem Egészség- és Szociális Tudományi Karán végzett longitudinális kutatásunk (2018-2021) a szolgáltatás bevezetését követően indult, azért, hogy a kezdetektől nyomon követhessük a szakmai területen végbemenő folyamatokat. Felsőoktatási képzőintézményként a Szociális munka tanszéken célunk volt támogatást, mentorálást biztosítani a kar hallgatói, egykori hallgatói, az Iskolai szociális munka szakirányú továbbképzésbe bekapcsolódó szakemberek és a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet által az óvodai, iskolai szociális segítők kötelező szociális továbbképzésbe delegált szakemberei számára. Célunk volt az egyetemi együttműködéssel és hozzájárulással szolgálni az önkéntesen igénybe vehető, azonban kötelezően előírt speciális szolgáltatás folyamatos fejlődését.

A speciális szociális szolgáltatás fejlesztése (Sinka, 2019) és az ellátás folyamatosságának biztosítása kiemelt általános gyermekvédelmi cél. Korábbi kutatási eredményeink szerint (Homoki&Czinderi, 2020) országszerte magas volt egy évvel az óvodai iskolai szociális segítői munkakörök betölthetőségét követően a területelhagyás. A nagymértékű fluktuáció hosszabb távú fennmaradása a bevezetéskor egyaránt realizált szakemberhiányt tovább súlyosbíthatja – az első két évben a szociális munka végzésének adott szakterületén közel 50%-os hiánnyal számolhattunk, ami a segítői folyamatok sikerességét gátolhatja. Megakadályozhatja a speciális gyermekjóléti szolgáltatás gyökereinek megerősödését, kvázi megkapaszkodását a kezdeti kedvezőtlen

1 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (iskolai szociális munka: 25-26. §)

körülmények ellenére való szárba szökkenését, majd virágba borulását. Holott fontos társadalmi hatással bír a fiatal generációknál a közösségi integráció elérését célzó speciális szociális szolgáltatás, mely az iskolai közösségre, csoportokra és egyéni szükségletekre komplex módon, valós szakmai jelenléttel és a szociális munka sokszínű eszköz- és módszerkészletével reflektál.

A tanulmány témájához kapcsolódó elméleti áttekintés, fogalmi, jogszabályi előírások rövid ismertetését követően képet adunk eredményeink alapján a fenti képi hasonlat értelmében az indulás – gyökerek, kapaszkodók – tapasztalatairól, kihívásairól. A tanulmány záró fejezetében azokat a tényezőket gyűjtjük össze, melyek a COVID-19 pandémia időszakában hirdett vészhelyzet következtében megélt *átstrukturálódás* ellenére is segítették a továbbfejlődést. Rámutatunk azokra a tényezőkre, melyek lehetővé tették a megerősödést (szárbaszökkenés), avagy a gyenge (gyökér)szálakkal még éppen csak megkapaszkodó szolgáltatást teljesen 0 pontra, újbóli kiindulópontba sodorták vissza.

Az ilyen, kevésbé szerencsésnek minősíthető esetekben negatív tapasztalatokat, bizonytalanságot és akutálisan a vizsgálat időszakában szakmai identitásválságot megélt szakemberek számára is erőforrásként, inspirációként szolgáltak a kutatás harmadik szakaszában (2021) megvalósított online szakmai workshopok, melyekbe Magyarország statisztikai nagyrégióiból hívtunk meg szakembereket feltárva a pandémia első és második hullámában mozgósított emberi és szakmai erőforrásait, melyek a szakmai készségeiket, rezilienciájukat erősítették és a feladatmegoldás innovatív, új útjaira vezették őket.

ELMÉLETI, FOGALMI, JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

Az óvodai iskolai szociális segítség a köznevelési intézményekben a szociális munka eszközeivel és módszereivel megvalósított professzió a prevenciótól az intervencióig.

A szakmai célok eléréséhez az innovatív, az intézmények helyi sajátosságaihoz szervesen igazodó egyéni, csoportos és közösségi szociális munka eszközrendszerének kialakításánál, alkalmazásakor a szakembernek ismernie kell a kiindulópontul szolgáló iskolai gyermekvédelmi, iskolai szociális munka modelleket. A világ 50 országában egy évszázados múltra vezethető vissza az iskolai szociális munka. Nemzetközi szakmai protokollját (1994) előkészítő modellek a XX. század második felében jelentek meg. (Alderson, 1972; Costin, 1975; Allen&Meares et al. 1986) Az ezekre építő modern humán-ökorendszer szemléletű hazai modellek az egyén-társadalom viszonyrendszeréből indulnak ki és a feladatok sokszínűsége mellett, többek között rámutatnak a tudatos, tervezett segítő tevékenységekre való szakmai jártasságok, szakmai alkalmasság fontosságára is. (Máté&Gergál, 2009, Dávid&Estefánné, 2014, Homoki, 2010; 2016, Soós, 2017, Máté, 2020) Az egyéni és közösségi szükségleteknek megfelelő szolgáltatás előfeltétele, hogy a szociális segítők, akár szociális és/vagy pedagógiai

végzettségűek képesek legyenek megfelelni a feljükk támasztott jogi és szakmapolitikai, szakmai készségekkel kapcsolatos elvárásoknak. (V.Gönczi, 2019, Homoki, 2019)

Professzionális tudásbázissal és eszközkészletükkel hatékonyan járulhatnak hozzá, „*a gyerekek, tinédzserek, fiatalok, tanulók mindennapi óvodai, iskolai, kollégiumi közösségi, otthoni vagy lakóhelyi, szünidői életének jobbításához.*” (Budai, 2020:8) A gyerekeken túl az intézmények további szereplői (pedagógusok, családok) preventív programok eredményeképpen tapasztalhatják meg a szociális problémák csökkenésének, a súlyos krízisek, traumák, konfliktushelyzetek elkerülésének stratégiáit. Kiemelten fontos társadalmi-, gazdasági szerepe van a komplex iskolai gyermekvédelmi feladatot ellátó segítőknek az iskolai lemorzsolódás csökkentésében, ezáltal a társadalmi réteghelyzettől független munkapiaci integráció elősegítésében. (Bányai, 2020) A hétköznapi segítő tevékenységgel, célzott intervenciókkal a szakemberek képessé válnak arra, hogy felismerve a korai jeleket, megállíthassák a korai iskolaelhagyást eredményező fokozatos eltávolodást. A figyelmeztető jelek felismerésének fontosságán túl a szerző ír az egyéni, speciális támogatási formákról és programokról, melyek sikeresek lehetnek, hangsúlyozza azonban a célravezető, jól átgondolt és tervezett outreach tevékenységeket, melyekkel hatékonyan megelőzhető és visszafordítható a lemorzsolódás, amely egy-egy családnál generációkon átívelő folyamat lehet.

A szociális segítők tevékenysége által jól vezethető át a fiatal a köznevelési intézményrendszer magasabb szintjeire és a befogadó programok sikeres kompetencia- és attitűdök formáló hatásával végül sikeresen integrálhatók a fiatalok a munkaerőpiacra.

Kutatásunk kezdeti szakaszában feltárt eredményeink szerint a szakemberek dacára(vagy talán éppen ebből fakadóan) az iskolai gyermekvédelem több évtizedes hazai gyakorlatának, a szolgáltatás megjelenését követően számos kezdeti nehézségekről, dilemmáról adtak képet.

Az elfogadás-befogadás- konstruktív együttműködési keretek kijelölésének szükségességével már a szolgáltatás bevezetésekor szembe kellett nézniük a segítőknek a magyar köznevelési intézményekben prevenció vagy korrekatív tevékenységeik megvalósítása során. (Homoki&Czinderi, 2020) A fenti eredmények egybecsengenek a gyermekvédelmi ellátórendszert zárt, „*önmagába záródó gyermekvédelem*”-ként említő szerző, a nyitást és láthatóságot, benne a szakma láthatóságát is sürgető gyermekvédelmi szakértő alábbi gondolataival:

„[...] *gyermekvédelmi rendszer nyisson a társadalom felé, vagyis egyfajta közelítést sürgetnek, elsőként olyan módon, hogy széleskörű és hatékony tájékoztatás segítségével tompítsák a szakmával szembeni idegenkedést, illetve lerombolják azokat a kialakult, negatív hatású toposzokat, melyek a segítő szakmák körül kialakultak.*”(Rácz, 2022:8)

A „komplex és dinamikus posztmodern ökológiai modellek”, a híd-szerepkör fontosságára irányítják a figyelmet, melyek a segítő és környezetének erősségeire építenek, a gyermeki és közösségi reziliencia fejlesztésére utalnak (Homoki, 2019) és egyre

inkább hangsúlyozzák az interprofesszionális együttműködés, az intézményiesülés, hálózatépítések szükségességét. (Sinka, 2019)

A szociális munka 2014. évi globális definíciója és a nemzetközi iskolai szociális munka meghatározások tartalmi elemeinek jól érthető és logikus rendszerezésével Budai (2020) szintén hangsúlyozza a szociális és pedagógiai tevékenység végzése közben a kompetenciahatárok betartását, az interprofesszionális és multiteamek működtetésének szükségességét.

Az iskolai szociális munka nemzetközi történetének alakulása szerint hazánk közel egy évszázados lemaradásban van, amely a szakirodalmi áttekintést követően leginkább az alkalmazott módszerek és a fókuszok eltérésében ragadható meg. Magyarországon a jelenlegi szolgáltatás intézményi kiépülése és megszilárdulásának folyamata zajlik, míg az iskolai szociális munka bölcsőjének tekinthető Amerikában az elsődleges prevenciós szakaszban szervezett, egyes korcsoportok valós szükségleteire (Lou, 2018; Dupper, 2020) reflektáló programok hatékonyságának folyamatos fejlesztéséről olvashatunk.

A mielőbbi, gyors ütemű fejlődés irányába mutat és a fentiek megvalósításának útjára vezethet Magyarországon a humán ökológiai megközelítéshez igazodó, a feladatellátás kereteit kijelölő 2/2018. (I.18.) EMMI rendelet iránymutatása, hiszen célként jelenik meg az, hogy:

- a gyermekek-családok és az iskola közelebb kerüljön egymáshoz,
- a szociális munka klasszikus értelmezéséhez köthető kontrolláló, szankcionáló, büntető, adott esetben minősítő funkciója helyett a nehéz helyzetekből pozitív irányt, fejlődési utat mutató támogató segítség kerül előtérbe.
- Az intézmény életét meghatározó kölcsönösségi és visszaható folyamatokban minden szereplő érdekeinek és jogainak tiszteletben tartását, az erőszakmentes iskolai környezet kialakítását az iskolai szociális munkás prevenciós munkájával segíti.
- A szakember a „segítés eszközeivel dolgozik, hatósági és rendészeti” teendőket delegál az illetékes társszakmák képviselői (például az iskolarendőr) felé. (Budai, 2020:16 Idézi: Homoki, 2021.évi recenziójában).

A gyakorló szakemberek tollából született írások és kutatási eredmények tükrében Tanító (2020) Boros (2020) Bozó-Kutyifa (2020) Csobán (2020) Mayor (2020) Máté&Gergál (2020) Pataki (2020) Pintér&Valkony (2020) Boda (2020) Boda&Hajdú (2020) Németh&Reszler (2020) jól látható az óvodai, iskolai szociális segítők, nemzetközi szóhasználattal élve, az iskolai szociális munkások feladatvégzésének sokszínűsége, a társszakmákkal való együttműködés során többek között a pszichoedukáció keretében megjelenő feladataik:

- a konstruktív konfliktuskezelés,
- az előítéletek mérséklése,
- egyéni készségek, képességek,
- és a szociális készségek, képességek fejlesztése,
- szociabilitás
- és a reziliencia fejlesztése is.

KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK

Az óvodai, iskolai szociális munka magas színvonalú megvalósításához jól képzett, rendszerszemléletű, kreatív, a változásokhoz folyamatosan igazodó, innovatív, szociálisan érzékeny, szükségletorientált szemléletű segítők képzése és alkalmazása országsszerte kihívás. Ennek megfelelően irányult kutatási fókuszunk *képzőintézményként a vizsgált terület felé.*

„A szociális munka kutatás [...] elválaszthatatlan a szociális munka problématerületeitől, a problémamegoldó folyamatoktól, az értékeléstől, és a szociális programok, szolgáltatások fejlesztésétől. Ahogyan maga a terület is transzdiszciplináris, azaz a problémamegoldás *érdekében egységbe olvaszt különböző elméleti területeket, sőt a gyakorlatot is, úgy a szociális munka kutatás is transzdiszciplináris, mind szemléletben, mind pedig módszereiben....*” *a világról szólnak, amelyben mi élünk, azokról a nehézségekről és eredményekről, amikkel mi magunk is nap mint nap találkozunk. Így a kutatás valóban a praxist fogja segíteni, és ez az új tapasztalat akár elvezethet a két terület, praxis és kutatás a jelenleginél sokkal szorosabb kapcsolatához.*” (Fábián-Hegyesi&Talyigás, 2021:1)

A makroszintű társadalmi változások értelmezésének készségén túl a szociális munka kutatás módszereivel az eltérő társadalmi kultúrák: életmódok (Wessely, 2003), szervezeti kultúrákban jellemző kommunikációs mintázatok és szokások, a közösségi kapcsolatok, a csoportdinamika vizsgálata, a szakember szakmai identitására is rekurzív hatású személyes életút vizsgálata egyaránt cél volt a longitudinális vizsgálat különböző szakaszaiban.

A szolgáltatás bevezetését követő fél évben a metafora-analízis és az interjú módszerekkel feltárt eredményeink azt mutatták, hogy közvetlenül a bevezetést követően az új szakember megjelenését minden intézménytípusban ugyan nagy várakozással fogadták, ennek ellenére fél évvel a működést követően mind a segítők, mind a szolgáltatást igénybe vevők vagy az abban társszakmaként közreműködő szakemberek válaszai ambivalens érzelmeket tükröztek.

Ebben a szakaszban még a szolgáltatás kereteinek, a szolgáltató személyiségének és szakmai tudásának korlátai érhetők tetten többségében, elvéve mutatható ki egy-egy olyan sikeresen megvalósított szociális segítő-pedagógus közötti együttműködés, melynek eredményeként a gyermek tanulmányi munkájához vagy sikeres közösségi inklúziójához biztosítottak professzionális hátteret.

A válaszadóink többsége a fókuszcsoporthoz tartozó interjú keretében alkalmazott „Holtartóméter”-skálán az első szakaszban lassú beindulást, megtorpanást, időnként a hátrafelé haladást jelző válaszokat jelölt.

2018/2019. tanév végére a kezdeti nehézségeket követően az óvodai, iskolai szociális segítők tevékenységével kapcsolatosan szemléletes változást mértünk a pedagógusok, köznevelési intézmények részéről tanúsított támogató, elfogadó attitűd vonatkozásában. Eredményeink igazolták:

- a nyitást a társszakmák felé,
- a kölcsönös kezdeményezőkézség szintjének emelkedését,
- és azt is, hogy a szervezeti szempontból „kint is vagyok, bent is vagyok” létállapotban működő szociális segítők,
- akár az időbeosztásuk, feladatvállalásaik, az irányukba megnyilvánuló kritikai észrevételek kezelése terén igazodtak, változtattak, fejlődtek, azaz nagyfokú segítői rezilienciáról, rugalmasságról, a komfortzónájukból való kilépéssel jellemezhető áldozatvállalásokról tesznek tanúbizonyságot.

1. táblázat:

A kvalitatív eredmények összefoglaló szemléltetése

Kutatási irány, kérdéscsoport	Dilemma	Jellemző	Szakmai megélés Jó gyakorlatok
Az iskolavezetéssel, pedagógusokkal való kapcsolat hatása a szervezeti integrációra?	JELÉNlét lehetősége	Integráció - Fluktuáció	„Vannak iskolák, ahol tárt karokkal fogadnak bennünket, mivel sok a problémás helyzet amiben eddig egyedül voltak a tanárok, mert nem volt segítség és most végre kaptak egy segítséget , amibe erősen kapaszkodnak.”
Segítői funkciógyakorlás köznevelési intézményben?	Segítői hivatás, szakmai identitás, crédo	Hitelesség	„Rengeteg téma van... ki kell gyomlálni. Amikben valaki jól és kompetensen meg tud jelenni, fel tudja vállalni, véghez tudja vinni. Nem kell mindent felvállalni, mert mindenhez senki nem ért és ezzel is a hiteltelenséget fogja sugallni. Minden segítőnek megvan a saját specialitása, amit meg kell találnia. Minden iskola is más, ezzel a hangulat is más, aminél nem kirívó, ha az iskolai szociális segítő programja is más. ”

1. táblázat: A kvalitatív eredmények összefoglaló szemléltetése			
A szakmai és szakmai-közi együttműködések?	Újszerűség-ellenállás	Priváció Szükséglet-orientáció	<p>„...azt hiszik az emberek, hogy ezzel majd felfedi a rendszer azokat a problémás gyerekeket, akik eddig nem kerültek felszínre.”</p> <p>„Én nem látok nagy ellenállást a tanárok részéről, sőt szerintem a tanároknak szükségük lenne a szociális szemléletmódra, mivel ők nagyon sokat szakmáznak és nagyon egyedül vannak ebben a helyzetben. Nincsen a tanároknak szupervíziója és ezzel is foglalkozhatna a szakma. A tanári kiegészéssel.”</p> <p>Ahol nem tudunk beavatkozni, oda hívunk még társszakmákat, az egy másik típusú hangulat és lehetőség. Még egy nagyon fontos, ha egy tanár jelzést tesz egy problémás gyerekről az bekerül a rendszerbe és nem történik vele semmi. Azért mondom ilyen csúnyán, hogy éreztétek a súlyát. Azért nem tesz a pedagógus jelzést, mert azt gondolja, hogy „úgysem jut el még egy pszichológushoz sem...”, mert éppen nincs. Meg eljut fél év múlva és akkor vagy már nem lesz krízisben, vagy akkor már pont, hogy sokkal nagyobb krízisben lesz. Az a baj, hogy így a szolgáltatás ajánlása ezzel hiteltelenné válik.”</p>
Miben mérhető a siker?	Új tartalmak és módszerek Tér-idő átszervezés	Interaktivitás, Interperszonális kapcsolatok	<p>„Nagyon örültem, hogy a pedagógus kért, hogy mutakozzák be valami játékos módon, mivel volt problémás gyerek az osztályban és nem először hozzá mentem, hanem a közösséggel foglalkoztam első sorban egy 45 percen keresztül. Ők is bemutatkoztak, majd ezután került sor a személyes beszélgetésre a gyermekkel és azóta is a megfelelő eszközökkel folytatódik a segítése.”</p> <p>„... a gyerekek szeretik azokat a foglalkozásokat, ahol nem kell tanórán ülni.”</p>

Visszajelzések módja, gyakorisága, formáló hatása, eredmények visszacsatolása?	Kommunikációs minták	Hatékony-ságnövelés Nyílt kommunikáció	„ <i>Hadilábon áll a kommunikáció, itt siklik el.</i> ” „ <i>Különböző intézményekben máshogy érződik a szakmai fejlődés.</i> ” „ <i>A tapasztalatok, jó gyakorlatok megosztása fontos iskolán belül és kívül egyaránt, elősegíti a beágyazódást.</i> ”
--	----------------------	---	---

Forrás: saját szerkesztés, 2021.

A kutatás harmadik szakaszában arra az eredményre jutottunk, hogy az, hogy a pandémia időszakában az ország különböző településein hogyan folytatódott az óvodai, iskolai szociális segítség nagyfokú heterogenitást mutat. A jogi szabályozók a kihirdetett vészhelyzetben a munkakörülményeket változtatták meg, voltak azonban olyan települések, melyeken a szociális munkások alacsony száma miatt átcsoportosítással élt az intézmény-, szolgáltatásvezető és hivatkozva az iskola- és **óvodabezárásokra** a tevékenységet teljes egészében felfüggesztette. Érdekes összefüggés, hogy ez nagy szomorúsággal és keserőséggel töltötte el az érintett szakembereket, melynek mentális lenyomatát tükrözték válaszaik. Enerváltabbnak, idegesebbnek, bizonytalanabbnak és terhekkel teli újrakezdőnek érzik magukat az újrainytást követően.

A kutatás során kibontakozott azonban egy teljesen eltérő pozitív irány is, amikor a családjaikban játszó és tanuló gyermekeket és az őket segítő pedagógusokat a távolból is innovatív módon segítő óvodai, iskolai szociális munkások aktívan keresték a megoldásokat, mérték fel a megváltozott szükségleteket és az elmúlt időszak alatt elmondásuk szerint nem kevesebbnek, hanem többnek érzik magukat, szakmaiságukban meg tudtak erősödni.

KONKLÚZIÓ

A pandémia okozta struktúraváltáshoz való sikeres alkalmazkodásból fakadó fejlődési folyamatnak a lényegi elemeit fenti eredményeink szerint az alábbiakban határozhatjuk meg:

- multi team szervezése és működtetése (azonos munkakörben, sokféle iskolai végzettséggel, képzettséggel segítő szakemberek feladatcsoportja)
- online térbe áthelyezett segítő munka – rugalmas tér-idő keretek
- strukturáltabb működés, jól meghatározott szakmai keretek
- új (online térben is alkalmazható) programok, szolgáltatások módszertanának kidolgozása
- belső képzések (interprofesszió és multi team előnyeinek tudatos kihasználása)

- online közösségi élményekkel az összetartozás erősítése (esetmegbeszélésekkel, heti online kávézással, kollegális kapcsolatok ápolásával, szakmai hét szervezésével)
- önkéntesek, civil szervezetek bevonása, forrásallokáció,
- online csoportszervezés (szülőknek, gyerekeknek és köznevelési intézmények dolgozóinak)
- online szolgáltatási katalógus tervezése és megosztása a szakmai felületeken, online osztályfőnöki órákon és szülőcsoportokban, a szolgáltatási kínálat bővítése.

Az összefoglalt pozitív eredmények kiemelése rámutat arra, hogy hazánk Dunántúli és Közép-Magyarország nagyrégióiban (KSH, 2016) voltak olyan szakemberek, akik sikeresen találtak utat az új, megváltozott körülmények közepette is önmagukhoz, egymáshoz, társszakmáik képviselőihez és a szülő-gyermek csoportokhoz.

Rendszertényezőként jelent meg és területileg kimutatható differenciáló jelleggel bírt a vezetői elköteleződés a szolgáltatás folyamatosságának biztosításával kapcsolatosan. A köznevelési intézmények fenntartói és vezetése illetve a szociális -, gyermekjóléti intézmények fenntartóinak nagyon nagy eltéréseket mutató, vészhelyzetben meghozott szakmapolitikai döntései. Az Észak és Alföld nagyrégióban jellemzőbb megoldás volt, hogy gyakorlatilag átmenetileg megszüntették a speciális szociális szolgáltatást.

Egyéni differenciáló tényezőként említhető az adott szakember beágyazódása, kapcsolódása a gyermekvédelemhez és a szociális munkához. A gyermekvédelmi szemléletmód és korábbi gyakorlati tapasztalatok abban az esetben eredményeztek innovációkat, amikor a szakember környezetében a feladatellátásban megjelenő más végzettségű kollégáival szervezett multi-teamekben egymás emberi és szakmai támogatásán túl teret nyert az együttgondolkodás és a „vészhelyzetbeni” túlélési stratégiák tervezése és megvalósítása során szolgáltatás folyamatosan elérhető volt minden aktor számára.

Ezeknek a sikeres kezdeményezéseknek a pozitív hatásai jóval túlmutatnak a pandémián és jelentősek, jó gyakorlatként, követendő példaként szolgálhatnak az újra „gyökeresedő” az óvodák, iskolák talaján még bizonytalanul álló szociális segítők előtt.

Az útmutatásra a bevezetést követő három év után is nagy szükség van, az eredményekből kiolvashatók azok a területek is, amelyeken a képzést nyújtó intézményeknek is folyamatos vállalásai lehetnek a pedagógusok, szülők és családok jól-létének elősegítését célzó és a gyermekek érdekében, védelmében folytatott professzionális segítők és a szolgáltatás fejlesztésében.

Kapcsolattartó szerző:
Homoki Andrea
Gál Ferenc Egyetem
Egészség-és Szociális Tudományi Kar
5700 Gyula
Szent István tér 17-19.
homoki.andrea@gfe.hu

Corresponding author:
Andrea Homoki
Faculty of Health and Social Sciences,
Gál Ferenc University
Szent István square 17-19.
5700 Gyula, Hungary
homoki.andrea@gfe.hu

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- A szociális munka globális definíciója (2014). *A szociális munka globális definíciója – New Global Definition of Social Work. IFSW, IASSW.* <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> Utolsó látogatás: 2021. 05. 28.
- Bányai, E. (2000). Az iskolai szociális munka és lehetőségei az ezredfordulón Magyarországon. *Háló (5)* 8. 3-5.
- Bányai, E. (2020). A korai iskolaelhagyás megelőzése a szociális munka eszközeivel. In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác. 31-45.
- Boda, K. (2020). Jelszó: Bolyhos Nyuszi In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Boda, K. & Hajdú Sz. (2020). „Mr. Gordon „be-szabaduló” szoba” In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Boros, J. (2020). Lehetőségek vagy kötelezettségek? A köznevelési intézményekben dolgozó szociális munkások továbbképzése In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Bozó-Kutyifa, E. (2020). „Vendég a háznál” – Az óvodai és iskolai szociális segítő szerepe és dilemmái In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Budai, I. (2020). Az iskolai szociális munka (segítés) egyetemes paraméterei. In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác. 7-30.
- Costin, L. B. (1975). School Social Work Parctice: A New Model. *Social Work 20/21. (April)* 135–39

- Csobán Marianna (2020). „Roma gyerekek integrációja a B-i általános iskolákban” In: (szerk.: Budai, I. & Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Dávid, M. & Esetefánné Varga, M. et al. (2008). *Hatékony tanulómegismerési technikák.* Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest.
- Dupper, David. R. (2020). *School social work: skills and interventions in effective practice.* Wiley.
- Fábián, G., Hegyesi, G. & Talyigás, K. (2020): Előszó. In: *A szociális munka elmélete és gyakorlata. 7. kötet Tudományos gondolkodás és kutatás a szociális munkában.* (szerk: Fábián, G. & Hegyesi, G.) MTA Szociológiai Tudományos Bizottság Szociális Munka Albizottság, Budapest. 1-5.
- Gergál, T. & Máté, Zs. (2009). Az iskolai szociális munka lehetőségei: a pécsi modell. In: (Máté Zs. & Szemelyácz, J. (szerk.): *Az iskolai szociális munka kézikönyve.* INDIT Közalapítvány, Pécs.
- Homoki A. & Czinderi, K. (2020). Óvodai és iskolai szociális segítők beágyazódása a köznevelési intézmények szervezeti kultúrájába. In: *Új kutatások a neveléstudományokban 2019. I. kötet,* (Szerk.: Varga A., Andle, H. & Molnár-Kovács Zs.) MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság és PTE BTK Neveléstudományi Intézet. Pécs. 47-57. <https://nevtud.btk.pte.hu/onk2019/uj-kutatasok-nevelestudomanyokban>.
- Homoki, A. (2016). *Gyermekvédelemben élni a Szeretet erejével: A boldogulás elősegítése nehéz helyzetben lévő serdülők körében.* ISBN: 9783639509878. Áldott Remény Könyvkiadó.
- Homoki, A. (2019). A gyermekvédelmi szükségletorientáció az óvodai, iskolai segítésben. *Deliberationes. XII. Évfolyam 1. Szám.* Gerhardus Kiadó. Szeged. 43-71.
- Homoki, A. (2010). Child Care's Dilemmas in the Primary Schools. *Practice and Theory in Systems of Education,* (5. évf.) 4. sz. 321-330.
- Központi Statisztikai Hivatal (2016). *Magyarország statisztikai nagyrégióinak ismertetése.*
<https://hunmix.hu/nagyregioik/>
- Lou, S. (2018). *Legal Issues in Social Work Practice and Research* ISBN 10: 3319774123 ISBN 13: 9783319774121 Springer.
- Máté Zs. & Gergál T. (2020). Az iskolai szociális munka gyakorlata. A prevenció munkáról In: (szerk.: Budai, I. & Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Máté, Zs. & Gergál, T. (2020). Az iskolai szociális munka gyakorlata. A prevenció munkáról. In: (szerk.: Budai, I. & Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác. 147-173.
- Mayor, N. (2020). A különleges bánásmódot igénylő gyermekek helyzete a közoktatás-

- ban és az óvodai-iskolai szociális segítő feladatai ezzel összefüggésben In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Mearns, A. P. (2010). *Social Work Service in Schools*. 6th edition, Chicago.
- Mearns, A. P., Washington, R.O. & Welsh, B. L. (1986). *Social Work Services in Schools*. Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs (NJ).
- Németh, M. & Reszler, B.(2020). Az óvodai és iskolai szociális munka és a művészet- és meseterápiás foglalkozások összekapcsolhatóságáról. In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Pataki, É.(2020). A csoportmunka alkalmazása az óvodai, iskolai szociális munkában. Programok, kezdeményezések Zuglóban In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Pintér, B.&Valkony, K.(2020). Szakmák találkozása: ismerkedés és együttműködés csoportmódszerekkel In: (szerk.: Budai, I. &Bányai, E.). *Szociálpedagógia. Iskolai szociális munka – óvodai, iskolai, szociális segítés (tematikus szám). 16. kötet.* ISSN 2064-2709. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Vác.
- Rácz, A. (2022). Önmagába záródó gyermekvédelem – a nyitás lehetséges útjai. 1-17. (kézirat, megjelenés alatt)
- Sinka, E. (2019). Bevezető-Alapvetések. Útmutató az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez és gyakorlathoz az iskolában (szerk.: Csillag, M.& Pálotás, Z.) Oktatási Hivatal. Budapest. 5-9.
- Soós, Zs. (2017). Szociális ismeretek oktatása a pedagógus BA képzésekben. *Szociálpedagógia. Diskurzusok, horizontok.* (szerk.: Mándi, N.) 3-4.sz. 24-39. Vác.
- Tanító, Zs. (2020). Egy iskolai szociálismunka-csapat szubjektív története
- V. Gönczi, I. (2018). Határok mentén. Szociálpedagógiai szemlélet a pedagógusképzés tükrében. In: (szerk.: Soós, Zs.) *A szociális hivatás múltja, jelene és lehetséges jövője. Szociálpedagógia 12. kötet.* 96-109.